Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (siedma komora)

zo 17. decembra 2015*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Nariadenie (ES) č. 44/2001 — Pôsobnosť — Výlučné právomoci — Článok 22 bod 1 — Spor, ktorého predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti — Pojem — Návrh na zrušenie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam prostredníctvom predaja“

Vo veci C-605/14,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Korkein oikeus (Najvyšší súd, Fínsko) z 22. decembra 2014 a doručený Súdnemu dvoru 30. decembra 2014, ktorý súvisí s konaním:

Virpi Komu,

Hanna Ruotsalainen,

Ritva Komu

proti

Pekkovi Komuovi,

Jelene Komuovej,

SÚDNY DVOR (siedma komora),

v zložení: predsedníčka siedmej komory C. Toader (spravodajkyňa), sudcovia A. Rosas a A. Prechal,

generálny advokát: M. Szpunar,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— fínska vláda, v zastúpení: H. Leppo, splnomocnená zástupkyňa,

— česká vláda, v zastúpení: M. Smolek a J. Vláčil, splnomocnení zástupcovia,

— grécka vláda, v zastúpení: K. Georgiadis a S. Lekkou, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: fínčina.

— španielska vláda, v zastúpení: M. García-Valdecasas Dorrego, splnomocnená zástupkyňa,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 22 bodu 1 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi spoluvlastníkmi dvoch nehnuteľností nachádzajúcich sa v Španielsku v súvislosti so zrušením podielového spoluvlastníctva tohto majetku prostredníctvom predaja. **Právny rámec**

Právo Únie

Nariadenie č. 44/2001

3 Odôvodnenia 11 a 12 nariadenia č. 44/2001 znejú:

„(11) Normy súdnej právomoci musia byť vysoko predvídateľné a vychádzať zo zásady, že právomoc sa všeobecne zakladá podľa bydliska žalovaného a právomoc založená na tomto kritériu musí byť vždy k dispozíc[ii], okrem určitých presne vymedzených situácií, keď predmet konania alebo zmluvná voľnosť účastníkov odôvodňuje iné kritérium väzby…

(12) Okrem bydliska žalovaného musia byť k dispozícii aj alternatívne kritériá právomoci založené na úzkej väzbe medzi súdom a žalobou alebo na účely uľahčenia efektívneho výkonu súdnictva.“

4 Článok 2 tohto nariadenia, obsiahnutý v oddiele 1 kapitoly II tohto nariadenia, nazvaný „Všeobecné ustanovenia“, vo svojom odseku 1 stanovuje:

„Ak nie je v tomto nariadení uvedené inak, osoby s bydliskom na území členského štátu sa bez ohľadu na ich štátne občianstvo žalujú na súdoch tohto členského štátu.“

5 Podľa článku 3 ods. 1 uvedeného nariadenia:

„Osoby s bydliskom na území členského štátu možno žalovať na súdoch iného členského štátu len na základe princípov upravených v oddieloch 2 až 7 tejto kapitoly.“

6 Článok 22 toho istého nariadenia, nachádzajúci sa v oddiele 6 kapitoly II tohto nariadenia nazvanom „Výlučná právomoc“, vo svojom bode 1 prvom odseku stanovuje:

„Výlučnú právomoc majú tieto súdy bez ohľadu na bydlisko:

1. v konaniach, ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti alebo nájom nehnuteľnosti, súdy členského štátu, v ktorom sa tento majetok nachádza.“

7 Podľa článku 25 nariadenia č. 44/2001, ktorý sa nachádza v oddiele 8 kapitoly II tohto nariadenia nazvanom „Skúmanie právomoci a prípustnosti“:

„Ak má súd členského štátu konať o nároku, ktorého podstatou je vec patriaca do výlučnej právomoci súdov iného členského štátu podľa článku 22, aj bez návrhu tento súd vyhlási, že nemá právomoc.“

Fínske právo

8 Vo Fínsku sa spoluvlastnícke vzťahy spravujú zákonom č. 180/1958 o určitých spoluvlastníckych vzťahoch (Laki eräistä yhteisomistussuhteista), ktorý sa vzťahuje tak na nehnuteľný, ako aj na hnuteľný majetok.

9 Pokiaľ ide o zrušenie podielového spoluvlastníctva, § 9 a 11 tohto zákona uvádzajú:

„9. Každý spoluvlastník môže žiadať, aby sa jeho podiel na spoločnej veci odčlenil rozdelením. Analogicky sa uplatní § 4 kapitoly 12 zákona o dedičstve.

Keď rozdelenie veci nie je možné alebo by viedlo k vzniku neprimeraných nákladov alebo k značnému zníženiu hodnoty veci, súd môže na návrh spoluvlastníka a po tom, ako spoluvlastník nechal predvolať ostatných spoluvlastníkov na vypočutie v súvislosti s touto otázkou, nariadiť na účely zrušenia spoluvlastníckeho vzťahu predaj veci.

…

11. Súd v prípade potreby určí na účely predaja veci a rozdelenia výnosu z predaja správcu. Ak je nariadený predaj veci na dražbe, je úlohou správcu stanoviť po porade so spoluvlastníkmi podmienky predaja, ak to neurobil súd, zverejniť informácie o dražbe a dražbu uskutočniť alebo nechať uskutočniť. Ak sa vystaví listina o predaji, správca ju podpíše.“

Španielske právo

10 Článok 10 občianskeho zákonníka (Código Civil) stanovuje:

„Držba, vlastníctvo a iné práva k nehnuteľnostiam, ako aj ich zverejnenie sa spravujú zákonom miesta, kde sa nachádzajú.“

11 Podľa článku 406 tohto zákonníka „na rozdelenie podielového spoluvlastníctva sa vzťahujú ustanovenia o rozdelení dedičstva“.

12 Pokiaľ ide o právomoc španielskych súdov, článok 52 občianskeho súdneho poriadku (Ley de Enjuiciamiento Civil) nazvaný „Územná právomoc v osobitných prípadoch“ stanovuje:

„1. V nasledujúcich prípadoch sa neuplatnia pravidlá právomoci upravené v predchádzajúcich článkoch a právomoc sa v nich určí v súlade s týmito ustanoveniami:

(1) V sporoch v oblasti dedičstva, v ktorých boli podané žaloby týkajúce sa nehnuteľností, je príslušný súd miesta, kde sa sporná vec nachádza. Ak sú predmetom vecnej žaloby rôzne nehnuteľnosti alebo jediná nehnuteľnosť nachádzajúca sa v rôznych obvodoch, príslušný je každý súd, do ktorého právomoci patrí niektoré z týchto miest, podľa výberu žalobcu.

…“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

13 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že pán Pekka Komu, pani Jelena Komu, pani Ritva Komu, pani Virpi Komu a pani Hanna Ruotsalainen majú bydlisko vo Fínsku a sú spoluvlastníkmi domu nachádzajúceho sa v Torrevieja (Španielsko), pričom výška spoluvlastníckeho podielu prvých troch osôb je 25 % a druhých dvoch osôb 12,5 %. Pani Ritva Komu je okrem toho nositeľkou užívacieho práva k podielom, ktoré majú vo vlastníctve pani Virpi Komu a pani Hanna Ruotsalainen, pričom toto právo je zapísané v španielskom katastri nehnuteľností.

14 Pán Pekka Komu, pani Ritva Komu, pani Virpi Komu a pani Hanna Ruotsalainen sú okrem toho spoluvlastníci bytu nachádzajúceho sa v tej istej obci, pričom pán Pekka Komu vlastní spoluvlastnícky podiel vo výške 50 %, pani Ritva Komu vlastní spoluvlastnícky podiel vo výške 25 % a pani Virpi Komu rovnako ako pani Hanna Ruotsalainen vlastnia spoluvlastnícke podiely vo výške 12,5 %. Pani Ritva Komu je tiež nositeľkou užívacieho práva k podielom, ktoré majú vo vlastníctve pani Virpi Komu a pani Hanna Ruotsalainen, pričom toto právo je zapísané v katastri nehnuteľností.

15 Pani Ritva Komu, pani Virpi Komu a pani Hanna Ruotsalainen mali záujem o dosiahnutie oddelenia svojich podielov na týchto dvoch nehnuteľnostiach a keďže nedošlo k dohode o zrušení spoluvlastníckeho vzťahu, podali na Etelä-Savon käräjäoikeus (Prvostupňový súd kraja Južné Savo, Fínsko) návrh, aby bol určený advokát poverený predajom uvedených nehnuteľností a aby sa stanovila minimálna predajná cena každej z týchto nehnuteľností.

16 Pán Pekka Komu a pani Jelena Komu tvrdili, že článok 22 bod 1 nariadenia č. 44/2001 priznáva v oblasti vecných práv k nehnuteľnosti výlučnú právomoc súdom členského štátu, kde sa nehnuteľnosť nachádza, a preto navrhli zamietnutie uvedeného návrhu ako neprípustného a spresnili, že prípadné rozhodnutie Etelä-Savon käräjäoikeus (Prvostupňový súd kraja Južné Savo, Fínsko) vo veci samej by na základe týchto ustanovení nemohlo byť v Španielsku uznané. Okrem toho títo účastníci konania vo veci samej poukazujú na to, že vlastníctvo dvoch nehnuteľností, o ktoré ide vo veci samej, je zaťažené užívacím právom v prospech pani Ritvy Komuovej, zapísaného do katastra nehnuteľností, a že táto okolnosť môže byť prekážkou predaja týchto nehnuteľností tretím osobám.

17 Etelä-Savon käräjäoikeus (Prvostupňový súd kraja Južné Savo, Fínsko) rozhodnutím z 9. októbra 2012 po tom, čo sa vyhlásil za príslušný rozhodnúť o spore vo veci samej, vyhovel návrhu, určil správcu, poveril ho predajom uvedených nehnuteľností na dražbe a rozdelením výnosu z predaja medzi spoluvlastníkov a stanovil minimálnu predajnú cenu týchto nehnuteľností.

18 Pán Pekka a pani Jelena Komu podali proti tomuto rozhodnutiu odvolanie na Itä-Suomen hovioikeus (Odvolací súd provincie Východné Fínsko).

19 Rozhodnutím zo 7. mája 2013 tento súd usúdil, že návrh na zrušenie spoluvlastníctva k nehnuteľnosti predajom predstavuje žalobu, ktorej predmetom je vecné právo k nehnuteľnosti v zmysle článku 22 bodu 1 nariadenia č. 44/2001. V dôsledku toho uvedený súd určil, že príslušné sú španielske súdy, zrušil prvostupňové rozhodnutie a následne zamietol návrh ako neprípustný.

20 Korkein oikeus (Najvyšší súd), na ktorý navrhovatelia podali dovolanie, pripomenul relevantnú judikatúru Súdneho dvora v tejto oblasti a napriek tomu následne usúdil, že má pochybnosti o otázke, či žaloba, o akú ide vo veci samej, patrí do výlučnej právomoci súdu členského štátu, kde sa nachádza dotknutá nehnuteľnosť. Tento súd preto rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Má sa článok 22 bod 1 nariadenia… č. 44/2001… vykladať v tom zmysle, že žaloba, ktorou časť spoluvlastníkov nehnuteľnosti navrhuje, aby sa nariadil jej predaj s cieľom zrušenia spoluvlastníckeho vzťahu a aby bol určený správca na uskutočnenie predaja, predstavuje žalobu, ktorej predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti v zmysle tohto ustanovenia?“

O prejudiciálnej otázke

21 Touto otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 22 bod 1 prvý odsek nariadenia č. 44/2001 vykladať v tom zmysle, že žaloba o zrušenie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnosti prostredníctvom predaja, ktorého uskutočnenie je zverené správcovi, patrí do kategórie sporov, „ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti“ v zmysle tohto ustanovenia.

22 Na úvod treba pripomenúť, že podľa článku 22 bodu 1 prvého odseku nariadenia č. 44/2001 majú súdy členského štátu, kde sa nehnuteľnosť nachádza (*forum rei sitae*), výlučnú právomoc v oblasti vecných práv k nehnuteľnosti.

23 Súdny dvor už mal príležitosť vo svojej judikatúre týkajúcej sa článku 16 bodu 1 písm. a) dohovoru z 27. septembra 1968 o súdnej právomoci a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32, ďalej len „Bruselský dohovor“), ktorý platí aj na výklad článku 22 bodu 1 nariadenia č. 44/2001, uviesť, že na účely zabezpečenia čo najväčšej rovnosti a jednotnosti práv a povinností, ktoré vyplývajú z tohto dohovoru pre členské štáty a dotknuté osoby, má byť zmysel výrazu „ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti“ definovaný v práve Únie samostatne (rozsudok Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, bod 40 a citovaná judikatúra).

24 Rovnako z ustálenej judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa Bruselského dohovoru, ktorú možno prebrať na nariadenie č. 44/2001, vyplýva, že keďže ustanovenia článku 22 bodu 1 tohto nariadenia zavádzajú výnimku zo všeobecných pravidiel právomoci podľa tohto nariadenia, najmä z pravidla uvedeného v jeho článku 2 odseku 1, podľa ktorého, ak nie je v tomto nariadení uvedené inak, osoby s bydliskom na území členského štátu sa žalujú na súdoch tohto členského štátu, nemôžu sa vykladať širšie, ako to vyžaduje ich účel. Účinkom týchto ustanovení je totiž zbavenie účastníkov konania možnosti výberu súdu, ktorú by inak mali, a v určitých prípadoch týchto účastníkov konania podriaďujú právomoci súdu, ktorý nie je vlastným súdom bydliska ani jedného z nich (pozri analogicky rozsudok ČEZ, C-343/04, EU:C:2006:330, body 26 a 27, ako aj citovanú judikatúru).

25 Pokiaľ ide o cieľ sledovaný citovanými ustanoveniami, tak zo správy k dohovoru o súdnej právomoci a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES C 59, 1979, s. 1), ako aj z ustálenej judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa článku 16 bodu 1 písm. a) Bruselského dohovoru, ktorú možno prebrať na článok 22 bod 1 prvý odsek nariadenia č. 44/2001, vyplýva, že hlavným dôvodom výlučnej právomoci súdov zmluvného štátu, kde sa nachádza nehnuteľnosť, je skutočnosť, že súd miesta, kde sa nehnuteľnosť nachádza, vie najlepšie z dôvodu blízkosti zistiť skutkový stav a uplatniť pravidlá a obyčaje, ktorými sú v zásade pravidlá a obyčaje štátu, kde sa nehnuteľnosť nachádza (pozri analogicky rozsudok Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, bod 41 a citovanú judikatúru).

26 Okrem toho Súdny dvor spresnil, že výlučná právomoc súdov zmluvného štátu, kde sa nehnuteľnosť nachádza, sa nevzťahuje na všetky návrhy týkajúce sa vecných práv k nehnuteľnosti, ale len na tie z nich, ktoré patria do pôsobnosti uvedeného dohovoru alebo uvedeného nariadenia a zároveň smerujú jednak k určeniu rozsahu, zloženia, vlastníctva, držby nehnuteľnosti alebo existencie iných vecných práv k nehnuteľnosti a jednak k zabezpečeniu ochrany výsad spojených s týmito právami osobám, ktoré sú nositeľmi týchto práv (pozri v tomto zmysle rozsudok Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, bod 42 a citovanú judikatúru).

27 Treba tiež pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora rozdiel medzi vecným právom a osobným právom spočíva v tom, že vecné právo, ktorým je zaťažený hmotný majetok, vyvoláva účinky vo vzťahu k všetkým, zatiaľ čo osobného práva sa možno domáhať len voči povinnému (rozsudok Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, bod 43 a citovaná judikatúra).

28 V tomto prípade, ako správne tvrdia členské štáty, ktoré predložili písomné pripomienky, návrh na zrušenie spoluvlastníctva k nehnuteľnostiam, o aký ide vo veci samej, predstavuje žalobu patriacu do kategórie sporov, ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti, na ktorú sa vzťahuje výlučná právomoc súdov členského štátu, kde sa nehnuteľnosť nachádza.

29 V tejto súvislosti treba konštatovať, že takýto návrh, ktorý má viesť k prevodu vlastníctva k nehnuteľnostiam, sa týka vecných práv vyvolávajúcich účinky vo vzťahu k všetkým a predstavuje žalobu smerujúcu k zabezpečeniu ochrany výsad spojených s týmito právami osobám, ktoré sú nositeľmi týchto práv.

30 Rovnako je dôležité zdôrazniť, že aj úvahy o riadnom výkone spravodlivosti, ktoré sú v pozadí článku 22 bodu 1 prvého odseku nariadenia č. 44/2001, svedčia v prospech takejto výlučnej právomoci v prípade, že žaloba tak, ako je to v spore vo veci samej, smeruje k zrušeniu spoluvlastníctva k nehnuteľnosti.

31 Prevod vlastníckeho práva týkajúceho sa nehnuteľností sporných vo veci samej totiž bude vyžadovať zohľadnenie skutkových a právnych okolností týkajúcich sa určovateľa väzby stanoveného článkom 22 bodom 1 prvým odsekom nariadenia č. 44/2001, čiže miesta, kde sa tieto nehnuteľnosti nachádzajú. Ide najmä o okolnosť, že vlastnícke práva k uvedeným nehnuteľnostiam, ako aj užívacie práva zaťažujúce tieto práva sú predmetom zápisov v španielskom katastri nehnuteľností v súlade so španielskym právom, alebo o skutočnosť, že postupmi upravujúcimi predaj, v prípade potreby dražobný, tých istých nehnuteľností sú postupy členského štátu, kde sa tieto nehnuteľnosti nachádzajú, alebo ešte o skutočnosť, že v prípade nezhôd je získavanie dôkazov uľahčené blízkosťou tohto miesta. V tejto súvislosti už Súdny dvor rozhodol, že pokiaľ ide konkrétne o spory týkajúce sa vecných práv k nehnuteľnosti, tieto spory sa musia vo všeobecnosti rozhodovať podľa noriem štátu, kde sa nehnuteľnosť nachádza, a nezhody, ktoré v týchto sporoch vznikajú, si často vyžadujú preverenia, vyšetrovania a znalecké skúmania, ktoré je potrebné vykonať na mieste samom (rozsudok ČEZ, C-343/04, EU:C:2006:330, bod 29 a citovaná judikatúra).

32 Túto judikatúru možno prebrať aj na vec samu, v ktorej, na rozdiel od sporu, ktorý viedol k rozsudku Lieber (C-292/93, EU:C:1994:241, bod 21) týkajúceho sa náhrady škody splatnej za užívanie obydlia, sa na určenie rozsahu právnych podmienok týkajúcich sa zrušenia spoluvlastníckeho vzťahu, spôsobilé vyvolávať účinky voči všetkým, vzťahuje právomoc súdov členského štátu, kde sa nehnuteľnosti sporné vo veci samej nachádzajú, ako vyplýva z judikatúry uvedenej v bode 26 tohto rozsudku. V prípade, že by normy hmotného práva uplatniteľné vo veci samej vyžadovali posúdenie prirodzenej deliteľnosti týchto nehnuteľností pri zrušení spoluvlastníckeho vzťahu, by mohlo takéto posúdenie viesť k preverovaniam prostredníctvom znaleckých posudkov, ktoré môže najlepšie nariadiť súd členského štátu, kde sa nachádzajú uvedené nehnuteľnosti.

33 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na položenú otázku odpovedať, že článok 22 bod 1 prvý odsek nariadenia č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že žaloba o zrušenie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnosti prostredníctvom predaja, ktorého uskutočnenie je zverené správcovi, patrí do kategórie sporov, „ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti“ v zmysle tohto ustanovenia.

O trovách

34 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (siedma komora) rozhodol takto:

Článok 22 bod 1 prvý odsek nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach sa má vykladať v tom zmysle, že žaloba o zrušenie podielového spoluvlastníctva k nehnuteľnosti prostredníctvom predaja, ktorého uskutočnenie je zverené správcovi, patrí do kategórie sporov, „ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti“ v zmysle tohto ustanovenia.

Podpisy